

Politická práce v boji

Podplukovník Otakar Gembla, podplukovník Cyril Rabušic

Nároky soudobého boje vyžadují cíle vědomě zaměřené společné úsilí velitelů, stranickopolitických orgánů a stranických organizací k dosažení vysokého politického uvědomění všech vojáků. Úspěch v soudobém boji v rozhodující míře závisí na morálně politickém stavu vojsk, úrovni jejich politické a vojenské výchovy a bojového výcviku. Tyto činitele úspěchu v boji nestanoví hlava 3 Polního řádu náhodně; tvoří nedílný celek, vzájemně se doplňují a podmiňují.

Současná praxe přesvědčivě ukazuje, že každý tento požadavek správně nechápe. Zatímco se všeobecně uznává nutnost tohoto komplexního přístupu ve skutečném boji (ostatně je obecně známo, že např. prvek uvědomění spolu s dokonalým výcvikem zaujímá stále větší místo i v řadě prací buržoazních vojenských teoretiků), nejsou zkušenosti z taktických cvičení s tímto slovním uznáním v příslném souladu. Nejsou řídké případy, kdy velitelé se rozhodují bez hluboké znalosti skutečného morálního stavu vojáků, jejich fyzické připravenosti, materiálního zabezpečení. Zapomíná se, že je to člověk, řadový voják, poddůstojník, který převádí záměry štábních dokumentů a map do skutečnosti. Stanovené úkoly jsou pak mnohdy nereálné, nepočítá se s nutnými opatřeními k všestranné přípravě lidí, aby řádem požadované ustanovení a normy mohly být splněny.

Vycházet např. pouze z toho, že Polní řád stanoví průměrnou rychlost pochodu smíšených a tankových proudů na komunikacích 15–20 km za hodinu v noci a 20–30 km ve dne a nebrat zřetel na to, že za řídícími pákami tanků sedí „čerství“ absolventi školního tankového praporu, kteří stěží ujeli za celý rok požadovaných 100 km (většinou na tankodromu) nebo záložníci, kteří pět i více let neřídili ani automobil, pak se skutečně můžeme setkat ne s minutovým, ale mnohahodinovým zpožděním přesunu.

Prověrky bojové pohotovosti v minulém roce ukázaly, že problémy zde skutečně jsou. Jde o to, abychom pochopili, že náročné požadavky Polního řádu v oblasti morálně politického stavu, výcviku, materiálního zabezpečení atd. lze reali-

zovat pouze systematickou výchovou a výcvikem již dnes. Z toho bychom měli při studiu nového Polního řádu i ve své denní praxi vycházet.

Polní řád jednoznačně stanoví veliteli odpovědnost za politickou práci, za morální a politický stav a vojenskou kázeň. Náčelník politického oddělení (ZVP) politickou práci bezprostředně organizuje a odpovídá za její stav veliteli a nadřízenému stranickopolitickému orgánu (čl. 72 PR).

V soudobém boji nebudou velitelé a političtí pracovníci řešit buď „čistě velitelské“, nebo „čistě politické“ otázky. Před veliteli i politickými pracovníky bude tolik závažných problémů v oblasti morálně politického stavu, že nějaká vyhraněná „dělba práce“ nebude možná.

Co je nového v Polním řádu hlava 3? Většina ustanovení a úkolů pro politickou práci je upřesněna a odpovídá novým skutečnostem ve vývoji naší společnosti a vývoji vojenského umění.

V hlavních úkolech politické práce v boji dochází k další konkretizaci a k vyhraněnějšímu obsahovému zaměření jak v oblasti politickovychovné práce, tak i z hlediska výchovy morálně bojových vlastností a kádrové práce.

Zpřesněny jsou úkoly speciální propagandy, které také jasně ukazují, že studium nepřítelů není možné zužovat jen na znalost technicko-taktických dat používaných výzbroje a způsobů vedení boje. Nás musí také zajímat morálně politický stav nepřátelských vojsk. Jeho vyhodnocení je složité a předpokládá:

- znát třídní politické a morální hodnoty obyvatelstva,
- znát a studovat prostředky a možnosti psychologické války a prostředků ideologické diverze nepřítelů.

Nový Polní řád také jasně stanoví úkol, který až dosud nebyl doceněn — naučit se organizovat součinnost nejen mezi speciální propagandou sousedních svazků, ale také součinnost mezi speciální propagandou a druhy vojsk, zejména letectvem, spojovacím vojskem, se silami a prostředky průzkumu apod.

Polní řád diferencuje úkoly nejen podle druhu boje, ale také podle druhů

speciálních zbraní. I když jsou tyto úkoly obecné (řád ani jinak nemůže), studium musí spočívat především v hlubokém rozboru jejich obsahu. Zvládnutí těchto ustanovení nelze posuzovat podle toho, jak rychle je umí kdo odříkat, ale jak dokáže na jejich základě organizovat práci v poli — v bojové situaci. Proto těžištěm prověrky znalosti Polního řádu by neměly být ústní zkoušky a letůčky, **ale především činnost při cvičeních; z hlediska splnění úkolů na cvičeních měli bychom hodnotit i stupeň znalosti a pochopení ustanovení řádu.**

Řád upřesňuje i metody plnění úkolů politické práce. Místo obecného požadavku, že je nutno včas stanovit úkoly pro politickou práci jasně stanoví, **že úkoly musí stanovit — velitel a nadřízený stranickopolitický orgán jak při organizaci boje, tak i v jeho průběhu.** V minulosti tomu tak nebylo; dřívější praxe sváděla k tomu, že velitel vydal po rozhodnutí pokyny pro politické zabezpečení a dále byla politická práce ponechána jen na stranickopolitických orgánech.

V soudobém boji vystupují do popředí takové vlastnosti, jako je samostatnost, iniciativní jednání, schopnost rychlé a správné orientace i rozhodování. To dokáže jen člověk všestranně připravený, jehož morálně bojové vlastnosti se formují již před bojem. V boji je projevuje, upevňuje a rozvíjí. Z tohoto hlediska budeme studovat hlavu 3. Polního řádu. Jeho ustanovení stanoví nejen cesty jak takové vlastnosti u velitelského sboru a vojáků vychovávat, ale také jak jich využívat ke splnění úkolu.

To jsou některé nové myšlenky, obsažené ve 3. hlavě Polního řádu. Jak vidět, naprosto neodůvodněné jsou ty některé hlasy, které tvrdí, že pro politickou práci nový Polní řád nic nového nepřinesl.

Z celého komplexu vážných požadavků Polního řádu vybíráme pouze některé, abychom je konfrontovali se současnými zkušenostmi.

Předně k požadavku dosažení příkladnosti komunistů a svazáků v boji. Většina členů strany i Svazu mládeže si plně uvědomuje tuto úlohu. Někteří soudruzi se však domnívají, že tento požadavek se „zrodí“ sám od sebe, až toho bude třeba. Jiní jej dokonce považují za okřídlenou frázi. Zkušenosti však ukazují něco jiného. I dnes jsou situace, zejména na náročných taktických cvičeních, kdy se vojákům zdá, že splnit požadovaný úkol je nad jejich fyzické síly;

v těchto okamžicích skutečně záleží na každém komunistovi-veliteli i vojákovi — zda nejen živým otevřeným slovem, ale i osobním příkladem strhne ostatní vojáky ke splnění zdánlivě nemožného. V minulém roce bylo v rámci prověrky bojové pohotovosti u jednoho svazku velké taktické cvičení. Cvičení kladlo velké nároky na vypětí všech morálních i fyzických sil velitelů i vojáků. V důsledku nedostatků v materiálním zabezpečení (zejména v přípravě teplé stravy), v důsledku fyzického vyčerpání i malé iniciativy velitelů a politických pracovníků došlo u jedné jednotky k vážnému oslabení vůle záložních vojáků dále plnit úkol. I když příčiny byly různé, **musíme vždy požadovat, že správně stanovené a reálné úkoly musí být splněny za všech okolností.** Proto v takových situacích musí kladně zapůsobit osobní příklad komunistů, který v podstatě tkví:

— v důsledném plnění vojenských povinností, řádů, přísahy a rozkazů velitelů,

— v soudružské pomoci svým druhům a v živém, otevřeném slově, nebojácné odpovědi na všechny palčivé otázky,

— v udržování vysokého morálního stavu, kázně a organizovanosti, v předcházení a likvidaci paniky,

— v pohotovosti jít vždy první až do sebeobětování ve jménu vítězství nad nepřitelem.

Pokud jde o poslední požadavek, nemáme na mysli, aby se komunisté nechali pasivně zabíjet. Kalinin v době Velké vlastenecké války napsal: „Opravdu, zemřít — toť velká věc, toť hrdinství. Je však otázkou **jak zemřít.** Nelze umírat pasivně, bez nejurputnějšího boje. A bude-li vskutku třeba zemřít, pak je to nutno učinit tak, abychom bojovali za každou krůpějí své krve, a aby kulomet v ruce vojáka do poslední kapky jeho krve kosil nepřítel. To je výchova k jednání vytrvalému, houževnatému, nezkroutilnému...“¹⁾ Nelze najít vhodnějších slov ke zdůraznění aktivity bojovníka — komunisty při plnění bojového úkolu. K tomu je nutno ovšem již dnes lidi vychovávat a připravovat.

S tím úzce souvisí i **požadavek uvědomleného, iniciativního přístupu každého vojáka k plnění konkrétních bojových úkolů.** Mnozí soudruzi — zejména na štábech — vidí ve vojákovi pouze pasivní objekt jejich řízení. V tomto stručném

¹⁾ M. I. Kalinin: O komunistické výchově a vojenských povinnostech str. 322.

článku není místa pro zdůvodňování úlohy mas v soudobé válce. Ostatně to není ani nutné, neboť problém netkví v teoretickém uznávání této skutečnosti, ale spíše v praxi, v praktických návycích. Je zcela běžným zjevem, že při taktických cvičeních se vojáci prostě „vezou“, nepronikají k nim nahrávané situace o průjezdu zamořenými prostory atd., po vyjití na čáru zasazení dostanou jen povel: „Směr ten a ten vpřed“. K této otázce hovořil i soudruh ministr v Lidové armádě č. 1/65. Vedle požadavku náročně řídit cvičení a probírat různé druhy bojové činnosti je třeba také **pracovat s lidmi**; dbát, aby nejen v období příprav, ale také v průběhu boje k nim pronikaly úkoly a rozkazy a pečovat o to, aby jim vojáci rozuměli a mohli projevit iniciativu v jejich rychlém a kvalitním plnění. Čteme-li zkušenosti Velké vlastenecké války [mimořádně — to je stále bohatá studnice, z níž můžeme čerpat i v soudobých podmínkách...], právě tato zásada zvláště vyniká. Velitelé nejen vydávali strohé bojové rozkazy, ale také — když to situace a stav vojáků vyžadovaly — spolu s politickými pracovníky hluboce osvětlovali úkoly, jejich význam i to, čeho se dosáhne jejich splněním. Tím se zvyšovala **osobní odpovědnost vojáků za obranu vlasti**.

Připomeneme hlubokou pravdu Kalinových slov: „Je třeba, aby každý voják chápal, že neučiní-li on **sám** nic pro zničení hitlerovců, nikdo to za něj neudělá. Je třeba, aby každý bojovník chápal, že jeho zbraň, jeho pevnost, jeho **bojová aktivita rozhoduje** o osudu vlasti a konečném výsledku boje.“²⁾ Požadavek citlivě pracovat s lidmi, vidět v nich aktivní subjekt v bojové činnosti, plně odpovídá duchu Polního řádu.

Konečně chceme poukázat na praktickou stránku požadavku, aby velitelé ve

svých rozhodnutích vycházeli také ze skutečného morálně politického stavu vojsk. Měli bychom dosáhnout, aby spolu s osobními poznatky velitelů o stavu v této oblasti sehráli větší úlohu než dosud političtí pracovníci.

V období, kdy se připravuje rozhodnutí, by měli rozebrat morálně politický stav vlastních vojsk i nepřítelů a stručně, v závěrech informovat velitele. Informace bude základem pro vydání úkolů pro politickou práci v oblasti přípravy boje. V současné době velitel informaci zpravidla nevyžaduje; opominutí nemá zpravidla dnes vážnější důsledky. Ve skutečném boji by byla však zcela nezbytná a proto se domníváme, že již dnes je nutné v tomto směru získávat návky. Druhý podklad, který političtí pracovníci velitelé připravují je návrh politického zabezpečení boje, který pak velitel vydává jako součást svého rozhodnutí. Jde o stručný písemný dokument, v němž jsou stanoveny úkoly stranickopolitické práce. Obsahuje:

- objasnění bojového úkolu a zásady jeho provedení ke každému jednotlivci,
- vymezení hlavních metod stranickopolitické práce a časového období k jejich využití,

- úkoly k popularizaci nejlepších vojáků a k podávání návrhů na jejich odměny a vyznamenání,

- určení útvarů a jednotek, na něž bude položeno hlavní úsilí v řízení stranickopolitické práce a diferencované zaměření tohoto úsilí podle rozdělení bojových úkolů a popřípadě další.

Důležité přitom je, aby hlavní úkoly politického zabezpečení boje vydával velitel svým podřízeným velitelům a nikoli — jak se to často stává — politickým pracovníkům. Stejně tak je nesprávné, aby úkoly vydával politický pracovník.

To jsou některé aktuální otázky, které vystupují do popředí při studiu nového Polního řádu. Nekladli jsme si za cíl vyčerpávajícím způsobem odpovědět na všechny otázky. Šlo nám spíše o to, abychom dali podnět k zamyšlení se nad ustanoveními, která souvisejí s činností velitelů a politických pracovníků.

²⁾ M. I. Kalinin, tamtéž, str. 421.